

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH.

~~NACZELNIK DOWODZTWA~~

(SZTAB GENERALNY)

Warszawa

869852
Poczta Polska 55, dn. 8. czerwca. 1922 r.

Oddział II Informacyjny

16518

Inf./II.C.

Nr. II.

DO

Tel.wewn.Nr.31.

ADJUTANTURY GENERALNEJ NACZ.WODZA.

w B e l w e d e r z e .

Przedkładam do wiadomości z rozkazu Szefa

Sztabu Generalnego, raport Attache Wojskowego w Hel-
singforsie Nr.3185 z dnia 22 maja 1922 r. o sytuacji
politycznej w Finlandji w okresie od 13 do 22.maja
r.b.

1 załącznik.

O t r z y m u j a :

Adjutantura Generalna Nacz.Wodza.
Gabinet Ministra Spr.Wojsk.
Szef Sztabu Generalnego.

Szef Oddziału II.Szt:Gen
M a t u s z e w s k i

Płk.p.d.Szt.Gen.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Poselstwo Polskie
w Helsingforsie
Attaché Wojskowy.
No. 2/25

Helsingfors, dn. 22 maja 1922 r.

M. S. Wojsk. Sztab Gen. Oddz. 5 egz.
Attaché Wojskowy, Rewel 1 "
Attaché Wojskowy, Ryga 1 "

8698

Do

M. S. Wojsk. Sztabu Generalnego, Oddz. II

w W a r s z a w i e .

Sytuacja polityczna w Finlandji

za czas od 13-22 maja b.r.

Adam Bonerth

PRZESILENIE RZA-

DOWE.

Gabinet w dalszym ciągu znajduje się w stanie dymisji, sprawując nadal swoje czynności jakby nic się nie było stało. Tylko min. Holsti pod parciem silnej nagonki prawicowej, mszczącej się za brak udziału jej przedstawicieli w Warszawie (do czego się przyznają otwarcie) i sprowokowanie jej osobą p. Bromsa, opuszczony przez swoich kolegów i wreszcie nawet przez słabego bądź co bądź prezydenta, prosił o zwolnienie go osobno z urzędu, co też dn. 21 b.m. ostatecznie nastąpiło. P. Vennola dążąc konsekwentnie do utrzymania się przy władzy za wszelką cenę, wbrew opinii prezydenta i większości własnej partji, wbrew zastrzeżeniom wiadomym Posła polskiego i niechętniej postawie przedstawicieli koalicji, zwłaszcza posła ameryk. korzystając z bierności prawicy szwedzkiej i fińskiej, pragnącej pozostać w opozycji dla zyskania większych atutów przy wyborach czerwcowych do sejmu, prawdopodobnie sprawować będzie nadal władzę rządową, chociażby nawet w stanie dymisji. Jest to oczywiście unikatem i tylko w tak niepoczytalnym politycznie kraju, jakim jest Finlandja, możliwym zjawiskiem. W stosunku do sejmu, który będzie jeszcze zwołany przed wyborami, sytuacja rządu przedstawia się jakby normalnie, p. Holsti prosił, rzecz ciekawa, ponownie o dymisję znajdując się już w jej stanie. Prawica, dla odwleczenia przesilenia do wyborów, oświadczyła prezydentowi, że votum nieučinności jej zdaniem tylko się tyczy polityki zagranicznej, że więc dymisja całego gabinetu nie jest konieczną. Nasugerowaną z naszej strony myśl skorzystania z przesilenia dla ujęcia władzy i przeprowadzenia "swoich" wyborów po administracyjnym unieszkodliwieniu najniebezpieczniejszych komunistów, prawica nie reagowała, nierozumiejąc, że p. Vennola

przeprowadzi wybory właśnie w oparciu o socjalistów, a więc bez żadnych w stosunku do agitacji komunistycznej, ograniczeń. Uchwała zgodna postępowców i ludowców wypowiedziała się zgodnie z opinią prezydenta przeciwko pozostawieniu obecnego gabinetu, wskutek czego 16 b.m. już postanowiono powołać gabinet poza-parlamentarny z obecnym min. sprawiedl. bronem Helensem na czele i posłem paryskim Encklem, lub kopenhaskim Idmanem, jako min. spr. zagr. Br. Helens jednak odmówił. Postępowcy zachwiali się i niez mordowane intrygi p. Vennoli zdają się obecnie zapewnić mu spokojną sprawowanie władzy do wyborów.

INTERWENCJA
ESTONSKA
W SPR. RATYFIKACJI
UKŁ. WARSZAWSKIEGO

Dn. 15. b. m. przyjechali na pokładzie kanonierki estońskiej prezydent rzeczypospolitej estońskiej, p. Päts min. spr. zagr. Piip, vice-min. wojny, gen. Larka, szef sztabu gen., gen. Lill, inspektor jazdy ppłk. br. Erik Buxhövden szef kancelarii prezydenta, br. Salza, fiński poseł w Rewlu i Rydze i kilku innych dygnitarzy, m. i. szef estońskiego sztabu morskiego. Panowie ci przyjechali oficjalnie na fińskie święto narodowe 16 maja, w rzeczywistości jednak dla wywarcia nacisku na rząd fiński w sprawie ratyfikacji umowy warszawskiej. Dn. 16 b. m. ministrowie Holsti i Jalander dali na cześć gości wielkie śniadanie z udziałem rządu i akredytowanych w Rewlu tuż dyplomatów, m. i. posła Sokolnickiego oraz polskiego Attaché Wojsk. Przy tej okazji wręczono gościom odznaki Białej Róży. Po śniadaniu odbyła się uroczysta parada wojska i Skydskåru na placu katedralnym (patrz zał.), która miała na gości zrobić odpowiednie wrażenie potęgi zbrojnej Finlandji. W powrotnej drodze na przyjęcie u Prezydenta goście byli świadkami wielkiej manifestacji Skydskåru i tysięcznej publiczności przed mieszkaniem gen. Mannerheima, co zrobiło tem większe wrażenie, że Prezydenta witano zupełnie obojętnie. Wieczorem odbyło się paradne przedstawienie w operze, z tak nudnym programem, że goście pozasypiali. Wyjazd nastąpił dn. 17 b. m. popołudniu.

Estończycy zrobili tu bardzo dobre wrażenie dzięki bardzo zręcznej mowie powitalnej p. Päts i interwiewu jego z prasą. P. Päts miał publiczną odwagę podkreślić konieczność ratyfikacji przez sejm przyjętych przez rząd fiński zobowiązań, oraz należycie ocenić rolę elementu szwedzkiego w rozwoju kulturalnym Naabaityku. Wogóle^w wszystkich swoich rozmowach nie obwijali oni w bawełnę drażliwych spraw aktualnej polityki, wytykając rządowi fińskiemu nielojalność i podkreślając grożące ze wschodu militarne niebezpieczeństwo, wobec którego Finlandja zdradza bojaźliwie swoich sojuszników naturalnych woląc dziwne osomotnienie. Starali się również wyciągać z finów ich ewent. nadzieje na protekcję rapallowskich sprzymierzeńców na wypadek "grzecznego" zachowania się. Najwyższe zaś oburzenie estończyków wywołała próba p. Vennola zjednania Posła polskiego dla wspólnego wyłączenia §. 7 umowy warszawskiej z ratyfikacji przez sejmy polski i fiński. P. Piip nazwał to prosto zdradą Estonji i wyraził nadzieję, że Polska nigdy na podobne szacherstwa nie pójdzie. Niestety, goście estońscy musieli się przekonać że finów w gruncie rzeczy zajmują tylko kłótnie wewnętrzne i wzajemne intrygi wobec zupełnego ich braku zrozumienia dla problemów polityki zagr. i konieczności liczenia się z opinią państw, na których przyjaźni powinno im zależeć.

SPRAWA KONWENCJI
POLSKO-FIŃSKIEJ.

W związku z przesileniem rządowym i obecnym fiaskiem umowy warszawskiej na tutejszym gruncie sfery prawniczej występują wobec nas ponownie z propozycjami zawarcia ścisłej konwencji wojskowej polsko-fińskiej, wspólnego frontu politycznego przeciwko Rosji sow. i wspólnego ujęcia sprawy naszego stosunku do państw bałtyckich. (do których bezpośrednio Finlandja się nie zalicza!). Wobec wyrażonego naszego sprzeciwu dalszych rokowań z wiarołomnym p. Vennola prawicowcy sejmowi nie chcąc w obecnej chwili brać na siebie brzemień rządu pragnęli utworzenia rządu pozaparlamentarnego i powierzenia tej sprawy postom Encklowi lub Idmanowi. Jednak narazie niema szans na szybkie usunięcie p. Vennola zresztą, głównie dzięki bierności tejże prawicy. Lewica socjalistyczna wogóle nie wspólnego z Polską mieć nie chce, którą jej przedstawiciele w czasie ostatnich rozpraw Iajali w najnieprzyzwoitszy sposób. Centrum, postępowcy i ludowcy, w zasadzie zwolennicy związku ogólnobałtyckiego poszliby oczywiście na konwencję z Polską tylko narazie, najdecydowaniej ludowcy, najbarǳiej świadomi rosyjskiego niebezpieczeństwa i niemogący rzec się aspiracji karelskich. Inny rząd mógłby bezwzględnie tą sprawę przeprowadzić.

Nieco odmiennie zapatrują się na sprawę generałowie Mannerheim i Ignatius, oraz cały ich bliższy obóz. W gruncie rzeczy wyrażają oni pewne zadowolenie, iż Polska musiała się przekonać zgodnie z ich przepowiadaniem, że z "takim" rządem nic absolutnie nieda się zrobić. W tym obozie kładą główne nadzieje na dalsze "sprawienie" ludowców, zwłaszcza pod wpływem oczekiwanych strejków i wystąpień komunistycznych przedwyborczych. Liczą na to, że wśród takich nastrojów da się utworzyć po wyborach rząd prawicowo-ludowy, który świadomy potrzeb obrony narodowej niezwłocznie przystąpi lojalnie do odrębnych rokowań z Polską. W razie wcześniejszej katastrofy wojennej w obozie tym liczą na wywołanie przewrotu

PLISDUSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PLISDUSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

SPRAWA EWENTUALNEJ
DÉMARCHÉ COLLECTIVE.

Obecnie odbywają się tu przedwstępne rokowania posłówm Polski, Estonji i Łotwy w spr. ewent. wspólnej démarche trzech rządów dla wywarcia nacisku na Finlandję w spr. ratyfikacji umowy warszawskiej. Poseł estoński gotów jest pod tym względem na wszystko, łotewski zaś narzeka na brak potrzebnych pełnomocnictw. Podtrzymanie w tej sprawie i zainicjowanie podobnej akcji jeszcze w b. mie-
sięcu ze strony naszego M.S.Z. byłoby wskazane.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

przebieg państwowego państwowego, ogłoszenie dyktatury gen. Mannerheima i niezwłoczne przystąpienie do państw wojujących z Rosją.

Gen. Mannerheim, który tu powrócił 13 b.m. przerażony jest skandalicznym zachowaniem się sejmu, bojąc się obrazy Polski, chociaż z upadku rządu tylko się raduje. Co do wartości moralnej on i jego zwolennicy stawiają na równi Vennolę i Holstiego. Boli ich dyskredytowanie Finlandji zagranicą. Gen. Mannerheim jest bardzo pod wrażeniem traktatu w Rapallo i tembardziej uważa za konieczne zabezpieczenie się przeciwko jego następstwom. Podobnie myśli gen. Ignatius chociaż jako przyjaciel Niemiec nie traci nadziei na odciążenie ich z piekielnej czerwonej przyjaźni. Obaj generałowie narazie zachowują wielką rezerwę w stosunku do stronniectw, nie chcą mieć cośkolwiek wspólnego z obecnym położeniem i ujawniać różnicę zdań z prawicą, której przecież głównie są bożyszczami.

Pod wpływem traktatu w Rapallo i jego domyślanych tajnych dodatków oraz niepokojących wiadomości wojskowych z Rosji, nawet gen. Enckell, jak się zdaje opuszcza szeregi neutralistów, czemu daje wyraz w rozmowach z prezydentem. Wogóle sfery sztabu gen. i większość poważnie myślących oficerów są przerażone sytuacją i obecnym rozchwianiem się nadziei na sojusz militarny polsko-fiński. Pod tym względem nie różnią się zakuci mannerheimowcy od takich filarów rządowych, jak gen. Kivekäs i pułk. Šihvo. Opinia tych sfer bardzo jest wyraźna i może jeszcze mieć swoje znaczenie. Oburzenie wyrażane jest otwarcie.

Jaknajsybsze przysłanie orderów i oficjalne wręczenie ich przez delegata Naczelnego Wodza bardzo się może przyczynić do korzystnego dla sprawy ujęcia tych prądów.

SPRAWY WOJSKO-
WE .

Na lato armja fińska przechodzi do letnich obozów ćwiczebnych w Parola, Wilmanstrand, Uttis i Perkjärvi. 1. dywizja i bryg. jägrów idą do Parola; 2. dywizja i jazda do Wilmanstrandu; 3. dywizja do Uttis. Artylerja będzie w Perkjärvi. Wojska techniczne zostaną podzielone na wymienione obozy. Poza to mają się w lecie odbyć pierwsze wspólne manewra armji fińskiej.

Przyjechała na święto narodowe 16. maja delegacja duńskiego Lifjägerkorps, instytucji podobnej do tut. Skyddkåru. P anowie ci omówili z dow. Skyddkåru sprawę urządzenia wspólnych ćwiczeń koło 7. czerwca w H/forsie, Imatrze, Kymmene i Åbo.

W najbliższych dniach przyjeżdżają do H-forsu krążowniki francuskie Oise i Ancres i pozostaną koło tygodnia.

Koło Hangö zjawiała się w tych dniach niem. eskadra złożona z 5 wyławiaczy min. Zajmuje się ona wylądaniem min na morzu Bałtyckim.

Oдноśna komisja fińsko-sowiecko-estońska dla oczyszczenia Zatoki Fińskiej zaczęła swoje roboty.

Według oficjalnego zawiadomienia, flota bałtycka sowietów ma urządzać manewra pomiędzy Kronsztadtem a południkiem Rewla. Fińska flota mniejwięcej w tym samym czasie będzie manewrować.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

40
PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES

KAMPANJA PRASOWA
I POSEŁ SOKOLNICKI.

Z prasy stolicznej tylko Hufvudsbladet i półoficjalny Helsingin Sanomat zrozumiwały ogrom skandalu wywołanego uchwałą sejmową, wyrzucającą poprostu umowę warszawską z porządku dziennego. Oba dzienniki przepowiadają groźne następstwa dla przyszłych stosunków Finlandji z jej południowymi sąsiadami i ubolewają głęboko nad położeniem. Lecz już nawet Hufvudsbladet kierując się jednak bardziej interesami partji szwedzkiej, niż polityką zagraniczną, zdaje się zadowolilić dymisją p. Holsti, tłumacząc przyjęte przez sejm votum nieufności dla polityki zagr. rządu, przyjęte 96 głosami prawicy i lewicy przeciwko 62 głosom centra, jako jedynie skierowane przeciwko p. Holsti, który mając pełnomocnictwo tylko na zawarcie sojuszu wojskowego z Polską podpisał umowę, mało mającą z tym dezyderatem wspólnego, zatem przekroczył swój mandat. Jest to wogóle teza organów prawicowych. Usi Suomi w imieniu fińskich konserwatystów również stara się utrzymać gabinet Vennoli przy władzy z wyłączeniem p. Holsti, jako władzę tymczasową do czasu ukończenia wyborów. Przebijają tu konszachty p. Vennola z tym stronnictwem. Organ socjalistyczny również pragnie utrzymania gabinetu a nawet uderza w przyjańsze tony pod adresem p. Holsti, oczywiście po zapewnieniu sobie jego dymisji. Z tej strony rzucona jest myśl, by z żadnym jednak widoków powodzenia, zastąpienia znieawidzonego przez lewicę posła londyńskiego, p. Donner, jednego z najlepszych fińskich dyplomatów, osobą p. Holsti, (poza tem są wysuwane kandydatury waszyngtońska i paryska). Lewica liczy oczywiście bardzo na poparcie p. Vennola przy wyborach. W polityce zagranicznej dla niej tylko Estonia, Łotwa i Litwa wchodzi w rachubę możliwych kombinacji.

Organ jawnych germanofilów Svenska Pressen zaczął natomiast wśród okrzyków tryumfu z powodu upadku znieawidzonej umowy warszawskiej bardzo ostrą kampanję przeciwko Posłowi Sokolnickiemu. Niezadowolenie wywołane w szerokich sferach przez ostatnie interview Posła i jego może nieco za ostrej przemówienie do dziennikarzy, którego nieoficjalność, co prawda była zastrzeżoną, znalazło tutaj najgwałtowniejszy wyraz. Interview zostało wprost przedstawione, jako niedyplomatyczne wtrącanie się w wewnętrzne sprawy Finlandji tonem przedstawiciela mocarstwa, roszczącego sobie prawa do roli opiekuna Finlandji. Drugi artykuł, jeszcze ostrzejszy, kończy swoje napady interpelacją pod adresem min. Vennola, czy znane mu są niedopuszczalne wystąpienia p. Sokolnickiego i co zamierza uczynić dla ochrony Finlandji w przyszłości od podobnych ingerencji obcego dyplomaty. Kampanja ta sekundowana jest przez propagandę ustną kolportującą różne plotki mające kompromitować osobę Posła i jego prywatne życie. Zarząd partji socjal. dotąd zbył milczeniem listowne żądanie satysfakcji posła za ataki p. Ryome.

KOMUNISCI. Komuniści ostatnio znowu zaczęli wydawać swoje "manifesty".^o Ostatnio wystąpili oni z obszernym wezwaniem przeciwko zawieraniu kościelnych małżeństw i propagując zasadę wolnej miłości, jako jedynie zgodną z ideą przewodnią komunizmu.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

DYZŁOKACJA WOJSKOWA W KARELJI WSCHODNIEJ

I NA POGRANICZU FIŃSKO-ROSYJSKIM

za czas od 3 do 18/V 922.

Źródło : fiński Sztab Gen.

Karelja Wschodnia.

25 pogr.wartown.bryg.piech. została rozformowana i wcielona do stojących tam oddziałów. Ogólne położenie bez zmian.

Przesmyk Karelski.

Otrzymano sprawdzoną wiadomość o przybyciu na Przesmyk Karelski 16 dyw.piech. na miejsce 11 dyw.piech. Przebywający częściowo w Piotrogradzie 92 p.p. 11 dyw.piech. obecnie w całym składzie jest rozlokowany na Przesmyku Karelskim. Tamże 93 p.p. II/94 i I/95 p.p. są prawdopodobnie odesłane do Piotrogradu.

Na Przesmyku K. stoi obecnie :

92 p.p.	11 dyw.piech.	Północny-wschód
93 " "	"	północny-zachód
II/94 " " (?)	"	na wybrzeżu
I/95 " " (?)	"	Valkeasaari
I. i II. p. K. M. "Petrokrajona"		Szuwałowo

około 55-60 dział.

Ogółem stoi na Przesmyku Karelskim ca. 4500-5000 ludzi, 55-60 dział.

P. O. W.

29/IV b.r. odesłano z Piotrogradu, z dworca Nikołajewskiego, 2 pułki z 32 bryg.piech. z 11 dyw.piech. do letnich obozów położonych w południowej części kraju. Niedawno został rozformowany 1. piotrogrodzki p.kaw. (1. piotrogrodzki konski pułk). Ludzie są wcieleni do piechoty, a konie do artylerji.

Do fabryki Futiłowa przywieziono jedno zepsute działo do naprawy. Powyższa fabryka konstruuje obecnie działa 3", wraz z odnośnymi pociskami.

demobilizacja.

Rozkazem R.W.S.R. Nr. 914/181 z dn. 17/IV b.r. został zdemobilizowany 1899 rocznik; demobilizację ukończono do dn. 15/V b.r. Pomieniony rozkaz nie dotyczy floty, frontowych oddz. kawalerji, rzemieślników, kursantów i podoficerów. Głównie obejmuje P.O.W.

Jest spodziewane, że niedawno powołany do szkół 1902 rocznik rozpocznie służbę czynną.

16 dyw.piech. będzie sformowane wg. etatu "B" (3. bryg.piech.)

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

W Rosji ogółem jest 100 pociągów pancernych, z których większą część otrzymano już w czasie wojny od białej armji. W P.O.W. stoja tylko 2 pociagi pancerne.

W niektórych dyw. piech. sa oddzialy gazowe. W P.O.W. sa 2 fabryki dla wytwarzania tego gazu. Jedna z tych fabryk nalezy do Putilowa, wlasciciel drugiej nieznanym wiadomy.

ROKOWANIA POL-
SKO-FINSKIE
W ZWIĄZKU Z
PRZESILENIEM.

Wiadomości otrzymane w tut. M.S.Z. o odpowiedzi udzielonej w Warszawie p. Ehrström w sprawie zachowania się Finlandji wobec układu warszawskiego zrobiły tu ogromne wrażenie i przeraziły zwłaszcza p. Vennolę, który niezwłocznie postarał się uspokoić posła i wytłumaczyć mu, że on, Vennola, wszystko przeprowadzi, że związek bałtycki pozostaje jego programem, i że przez wyłączenie §.7 i zarezerwowanie go na później preferuje on układ na specjalnej sesji sejmu jeszcze przed wyborami. W M.S.Z. dane mi poufnie do zrozumienia, że p. Ehrström na nasze życzenie, nawet zupełnie poufnie wyrażone, w każdej chwili może być odwołany i zastąpiony osobą bardziej reprezentującą tut. opinię publiczną.

W czasie pobytu tu estończyków p. Vennola zwrócił się do Posła z oficjalną propozycją wyłączenia przez Polskę i Finlandję zgodnie §.7 z układu przy ratyfikacji i uczynienia zań przedmiot specjalnej konferencji, ~~na~~ na której może doszłoby do ściślejszego zbliżenia. Poseł odpowiedział przecząco i zakomunikował obecnym estończykom tę grubą nielojalność p. Vennola. Złożył on następnie min. spr. zagr. deklarację, że wniosków p. Vennola nie przedstawi Rządowi Polskiemu i że zastrzeżę się jeszcze raz kategorycznie przeciwko niespełnieniu przez rząd fiński zobowiązań warszawskich i protokołu genueńskiego. Poseł był w tej sprawie przyjęty u prezydenta i przedstawił mu również niemożliwość kontynuowania przez nas jakichkolwiek rokowań w sprawie układu z tak nielojalną wobec nas osobą jak p. Vennola. Rozmowa ta niestety nie wywołała odpowiedniego skutku. Konieczną jest ostra nota Rządu Polskiego podtrzymująca oficjalnie protesty Posła przeciwko wyłączeniu §.7 i nielojalności p. Vennolaw ciągu tygodnia. Pożądaną byłaby również wspólna demarche odnośna Polski, Estonji i Lotwy w H-forsie..